

mahdollisesti oli pannut vireille kiinnityshakemuksen toisen hyväksi, voi kaupunki turvata etunsa vaatimalla tontin rasiustodistuksen, ennenkuin lainhuudatusta ja kiinnitystä kaupungin puolesta haettiin. Järjestämällä kysymys yllämainitulla tavalla taattaisiin asianmukaisesti kaupungille oikeus saada sovittu lisämaksu tontista rakennusvelvollisuutta laiminlyötyessä ja vähenisi käytännössä mitättömäksi se teoreettisesti olemassa oleva vaara, että vilpillisen ostajan mahdollisesti olisi onnistunut saada kiinnitys kolmannen hyväksi paremmalla oikeudella kuin kaupungin kiinnityksellä on. Tämän vaaran riittävänä vastapainona olisivat toiselta puolen kaupungin saavuttamat edut edellyttäen, että kysymys järjestettiin ehdotetulla tavalla.

Rahatoimikamari ehdotti, että kaupunginvaltuusto oikeuttaisi kamarin rakentamattomia tontteja myytäessä muuttamaan voimassa olevain kauppakirjankaavakkeiden ehtoja siten

että tontinostaja, joka kuuden vuoden kuluessa ei asianmukaisesti ole rakennuttanut tonttia, on velvollinen kaupungille suorittamaan, paitsi 30 % kauppahinnasta, minkä määrän hän kolmen vuoden ajan laiminlyömisen johdosta on ollut velvollinen maksamaan, lisäksi 120 % huutokauppahinnasta; ja

että ostaja näitten mahdollisten lisämaksujen suorittamisen vakuudeksi kaupungille antaa velkakirjoja, joiden määrää ei lasketa kauppahintaan sisältyväksi, mutta jotka parhaimmalla etuoikeudella maksamattoman kauppahinnan jälkeen kiinnitetään myytyyn tonttiin ja sille rakennettaviin rakennuksiin.

Kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ hyväksyä rahatoimikamarin ehdotuksen sekä sen lisäksi kehoittaa kamaria tontteja myytäessä ottamaan käytäntöön sellaiset kauppakirjankaavakkeet, joissa ei ole mitään määräystä lisämaksusta rakennusvelvollisuutta laiminlyötyessä.

3. *Kaupungin kiinteän omaisuuden vuokra- ja muuta nautintaoikeutta koskevat asiat.*

Tonttipaikan osoittaminen ehdotetulle eduskuntatalolle. Eduskuntatalo-
lautakunta oli kaupunginvaltuustolta tiedustellut, suostuisiko ja millä ehdoilla Helsingin kaupunki ehdotetun eduskuntatalon paikaksi luovuttamaan n. 6,000, m²:n laajuisen alueen joko Tähtitorninmäen itäosan ylimmältä kohdalta tai myös Töölön korttelista n:o 401 (oikeastaan korttelit n:ot 402, 403 a ja 403 b).

Tämän johdosta pyysi rahatoimikamari, jolle asia oli lähetetty, kaupungin yleisten töiden hallitukselta lausuntoa asiasta ja lausui se, viitaten kaupungin asemakaava-arkkitehdin ja kaupungingeodeetin antamaan promemoriaan, että se periaatteessa vastusti paikan luovuttamista Tähtitorninmäeltä tähän tarkoitukseen. Se oli kaupungin harvoja puistoja ja korvaamattoman arvokas sekä suuria kustannuksia uhraamalla varustettu istutuksilla, jotka melkoiselta osalta menisivät hukkaan, jos eduskuntatalo sijoitettaisiin sinne. Kun kaupungin rakennusjärjestykseen tältä mäeltä avautuvan näköalan säilyttämiseksi oli pantu määräyksiä, jotka rajoittivat korkeinta luvallista rakennuskorkeutta Tähtitorninmäen eteläpuolella olevissa kortteleissa n:oissa 100 a ja 100 b, olisi sitäpaitsi epä johdonmukaista supistaa näkö-

¹⁾ Valt. pöytäk. 21. 3. 14 §.

alaa itäänpäin sallimalla aivan tähtitornin rakennuksen läheisyyteen teettää erittäin laaja ja valtava rakennus. Hallitus ehdotti puolestaan, että kaupunki luovuttaisi paikan eduskuntatalolle kortteleista n:oista 402, 403 a ja 403 b, joiden lopullinen muodostelu olisi jätettävä toistaiseksi eduskuntatalosuunnitelman varaan. Tonttiarvo voitiin näissä kortteleissa laskea 500 markaksi m²:ltä. Jos valtuusto vastoin luuloa luovuttaisi eduskuntatalolle paikan Tähtitorninmäeltä, oli hallitus sitä mieltä, että, vaikka tämä paikka oli kaupungille korvaamaton ja sentähden oli mahdoton määrätä sen raha-arvoa, tämä olisi arvioitava ainakin kaksi kertaa niin suureksi kuin tonttiarvo puheenalaisessa Töölön kortteliryhmässä eli siis vähintään 1,000 markaksi m²:ltä.

Asian ollessa valmisteltavana mainitussa hallituksessa, tiedusteli eduskuntatalolautakunta rahatoimikamarilta, suostuisiko ja millä ehdoilla kaupunki mahdollisesti luovuttamaan puheenalaiseen tarkoitukseen sen osan n. s. laivaveistämöaluetta, joka lähinnä rajoittui valtion hallussa olevaan It. Kaivopuiston huvilaan n:o 16 (Kalliolinnaan), sekä voisiko kaupunki luovuttaa valtiolle sekä käyttö- että omistusoikeuden viereiseen huvilaan n:o 17 (Cygnaeuksen kokoelma). Kamarin pyydettyä kaupungin yleisten töiden hallitukselta lausuntoa tästäkin, huomautti hallitus, että suunnitellun eduskuntatalon sijoitus johonkin osaan laivaveistämöaluetta tekisi mahdottomaksi alueen käyttämisen satamatarkoituksiin, matkaa rantasiltaan kun olisi ainoastaan n. 50 m., minkä vuoksi ehdotus olisi evättävä; hallituksen vähemmistö oli kuitenkin puoltanut sen hyväksymistä. Paikan arvioimisen ohjeeksi huomautti hallitus, että viereisten alueiden saattoi katsoa edustavan n. 500 markan tonttiarvoa m²:ltä. Satamahallitus yhtyi myöskin mielipiteeseen puheenalaisen alueen sopimattomuudesta eduskuntatalon paikaksi.

Samoin kuin kaupungin yleisten töiden hallitus katsoi¹⁾ rahatoimikamarikin yksimielisesti, ettei ehdotettu paikka Tähtitorninmäellä ollut sopiva tähän tarkoitukseen. Kamarin mielestä ei kaupungin olisi millään ehdolla eikä mistään hinnasta hyvällä luovuttava tästä paikasta, joka nykyiseen tapaansa järjestettynä puistoksi ja näköalapaikaksi, oli kaupungin kauneimpia, kenties kaunein paikka. Harvat pohjoismaiset kaupungit voivat osoittaa Tähtitorninmäen laelta avautuvan näköalan vastinetta, ja tämän paikan luovuttamista rakennukselle, vaikkapa nyt kysymyksessä olevaa yleistä tärkeää laatua, ei kaupungin kannalta katsoen voitu puolustaa. Kahden muuhun ehdotettuun paikkaan oli rahatoimikamarissakin eri mielipiteitä esiintynyt. Kahden jäsenen ollessa sitä mieltä, että kaupunki voisi tarjota eduskuntatalolle paikan 500 markan hinnasta m²:ltä sekä Töölöstä että laivaveistämöalueelta, olivat muut jäsenet järkähtämättömänä mielipiteenään lausuneet ettei kaupungin missään tapauksessa pitäisi puheenalaiseen tarkoitukseen luovuttaa niin lähellä satamaa ja rantaa sijaitsevaa aluetta, kuin viimemainittu oli, joka aivan todennäköisesti vastedes tarvittaisiin Eteläsataman laajentamiseen tai muihin kaupungin omiin tarkoituksiin. Tämän lisäksi laivaveistämöalue sijaitsi jo nyt verraten etäällä kaupungin keskuksesta, ja kun kaupunki, suurimmalta osalta veden ympäröimänä, voi laajeta ainoastaan pohjoiseen, siirtyisi sen keskusta piakkoin niin tuntuvasti, että laivaveistämötontti tulee sijaitsemaan kaupungin ulkolaidassa. Aivan toinen olisi Töölössä olevan paikan laita. Kuta enemmän kaupunki kasvaa, sitä enemmän on tämä paikka oleva kaupungin keskeisimpiä. Valtavan monumenttaalisien rakennusten teettäminen tänne olisi erittäin suotava, ja kun paikka oli vapaa ja

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 18.

verraten korkealla sijaitseva, pitäisi sen olla erittäin sopiva tähän tarkoitukseen.

Kaupungin mahdollisuuksista käyttää Töölöstä ehdotettua aluetta huomautti rahatoimikamari kaupunginvaltuuston vuonna 1917 m. m. päättäneen ¹⁾ aikaisemmasta korttelista n:o 403 osoittaa tarvittavan alueen oopperatalon paikaksi ja aikaisemmin n:oilla 402 ja 403 merkityistä kortteleista varata paikan Helsingin musiikkiopiston tarpeisiin. Edelleen oli valtuusto vuonna 1919 päättänyt ²⁾ hankkia kortteleja n:oja 402 ja 403 koskevan kaupungin-
 asemakaavan muutoksen vahvistuksen, varata uuden korttelin n:o 403 a kokonaisuudessaan suomalaisen oopperaosakeyhtiön rakentaman oopperatalon paikaksi, antaa rahatoimikamarin tehtäväksi ehdotuksen mainitun paikan luovutusehdoiksi, niin pian kuin kaupungin asemakaavan muutos oli vahvistettu, varata Helsingin musiikkiopistolle tonttitilaa korttelista n:o 402 sekä jättää kysymyksen tämän tonttialueen rajoista ja luovutusehdoista siksi, kunnes vastedes tehtävän ehdotuksen varassa oleva korttelin n:o 402 tonttijaoitus oli vahvistettu. Ennen viimeksimainitun kaupungin asemakaavan muutosehdotuksen laatimista, mutta valtuuston tehtyä päätöksensä vuodelta 1917, oli oopperaosakeyhtiö laadittanut suunnitellun oopperarakennuksen piirustukset, jotka oli pantu korttelin n:o 403 a pohjaksi, jonka korttelin muodostus kaikissa oleellisissa kohdissaan mukaantui suunnitellun rakennuksen asemapiirroksen. Näistä toimenpiteistä oli yhtiöllä ollut kustannuksia, joita ei nyt kuitenkaan voinut tarkkaan määrätä. Vaikka kaupungin asemakaavan muutos oli vahvistettu vuonna 1919, oli rahatoimikamari, huomioon ottaen muuttuneet taloudelliset olot ja erittäin korkeiksi kohonneet rakennuskustannukset sekä kun yhtiö oli maininnut, ettei se aikoon toteuttaa rakennussuunnitelmiaan, ollut sitä mieltä, ettei ollut syytä laatia edellämainittua ehdotusta korttelin n:o 403 a luovutusehdoiksi. Samoista syistä ei myöskään ollut laadittu ehdotusta musiikkiopiston tarpeisiin varatun tonttialan määrittelemiseksi eikä sen luovutusehdoiksi. Näihin seikkoihin nähden oli rahatoimikamari nyt oopperaosakeyhtiöltä tiedustellut, kykenisikö se ylipäätään teettämään suunniteltua oopperarakennusta ja, niin ollen, milloin se mahdollisesti voisi tapahtua. Suoranaista vastausta näihin kysymyksiin ei kamari ollut saanut, mutta oli yhtiö huomauttanut, ettei se katsonut voivansa kannattaa ajatusta, että oopperan paikaksi varattu tontti, nyttemmin kortteli n:o 403 a, luovutettaisiin muuhun tarkoitukseen. Yllä esitetystä kävi selville, että, vaikka valtuusto oli päättänyt puheenalaisesta Töölön ryhmästä erinäisiin tarkoituksiin osoittaa ja varata erinäisiä alueita, ei lopullista luovutusta ollut toimitettu eikä edes mitään molempien sopimuspuolien hyväksymiä vastaisen luovutuksen ehtoja ollut laadittu, sekä että vuonna 1917 tehty päätös oli jättänyt avoimeksi kysymyksen, oliko nämä alueet luovutettava omistus- vai ainoastaan määrättyjä tarkoituksia varten määrättyin käyttöoikeuksin. Kamarin mielestä kaupungilla niin ollen ei voinut olla minikäänlaisia laillisia velvollisuuksia yhtiötä kohtaan. Voi kuitenkin, siihen nähden että valtuuston päätös oli verraten myöhäiseltä ajalta, epäillä, eikö kaupunki, siinä tapauksessa että mainittu päätös muutettaisiin ja yhtiö menettäisi tämän paikan, olisi siveellisesti velvollinen korvaamaan yhtiölle ne kustannukset, joita se oli uhrannut toivoen saavansa vastedes ottaa haltuunsa puheenalaisen alueen; siinä tapauksessa olisi tämä velvoitus, jos luovutus nyt ehdotettuun tarkoitukseen toimitettiin, siirrettävä valtiolle.

¹⁾ Ks. 1917 vuod. kert. siv. 32. — ²⁾ Ks. 1919 vuod. kert. siv. 6.

Kun eduskuntatalo epäilemättä edusti tärkeämpää yleistä etua kuin oopperatalo, jolle, jos taloudellisia takeita oli olemassa siitä, että se verraten läheisessä tulevaisuudessa voidaan saada aikaan, voitaneen löytää jokin muu sopiva paikka, ehdotti rahatoimikamari empimättä paikan luovuttamista usein mainitusta ryhmästä ehdotetulle eduskuntatalolle. Alueen tarkempi muodostelu olisi sopivimmin jätettävä eduskuntatalon lopullisen suunnitelman varaan. Hintaan nähden kamari yhtyi kaupungin yleisten töiden hallituksen ehdotukseen. Mitä kamari oli lausunut oopperatalosta, piti myös paikkansa musiikkiopiston paikan varaamiseen nähden, joka laitos ei kuitenkaan tiettävästi ollut uhrannut mitään kustannuksia paikan osoittamisen johdosta. Sitäpaitsi ei olisi mahdotonta varata tässä ryhmässä tilaa mainitulle laitoksellekin, vaikka eduskuntatalo sinne rakennettaisiinkin.

Yllä esitetyillä perusteilla ehdotti rahatoimikamari, että kaupunginvaltuusto ilmoittaisi eduskuntatalolautakunnalle, ettei kaupunki suostunut eduskuntatalolle osoittamaan paikkaa Tähtitorninmäeltä, mutta että puheenalaiseen tarkoitukseen voitiin 500 markan hinnasta m²:ltä luovuttaa n. 6,000 m² kortteleista n:oista 402, 403 a ja 403 b, kuitenkin sillä ehdolla, että valtio otti täyttääkseen kaupungin ehdollisen velvollisuuden korvata suomalaiselle oopperaosaakeyhtiölle sen edellämainitut kustannukset.

Asiaa esiteltäessä palautti ¹⁾ kaupunginvaltuusto ensin asian valmisteluvaliokuntaan, jonka tuli antaa tarkempi selvitys vaihtopuolisesta ehdotuksesta sijoittaa eduskuntatalo It. Kaivopuiston tonteille n:oille 16 ja 17, jossa tapauksessa myös tarkoitukseen käytettäisiin osa laivaveistämöaluetta. Tämän johdosta ilmoitti valmisteluvaliokunta m. m., että laivaveistämöalue vuonna 1921 oli vuokrattu Helsingfors skeppsvarvs aktiebolag yhtiölle heinäkuun 1 p:n 1931 60,000 markan vuosivuokrasta, ollen vuokraajalla oikeus vuokrakauden päättyessä, jollei kaupunki halunnut käyttää aluetta muulla tavoin, vuokrata se edelleen viideksi vuodeksi silloin määrättävästä vuokramaksusta, sekä että It. Kaivopuiston tontti n:o 17 oli valtiolla vuokralla vuonna 1882 tehdyn sopimuksen nojalla, jonka mukaan vuokramaksu oli 108:53 markkaa vuodessa ja vuokrakausi jatkui 25-vuotisjaksoin, luettuna tammikuun 1 p:stä 1875. Asiaa uudelleen esiteltäessä päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto sen jälkeen ilmoittaa eduskuntatalolautakunnalle:

ettei kaupunki suostunut eduskuntatalolle osoittamaan paikkaa Tähtitorninmäeltä;

että kortteleista n:oista 402, 403 a ja 403 b, jotka voimassa olevan asema-kaavan mukaan pääasiassa vastasivat entistä korttelia n:o 401, n. 6,000 m²:n laajuinen alue voitiin puheenalaiseen tarkoitukseen luovuttaa 500 markan hinnasta m²:ltä; sekä

että, kun sen ohessa oli herännyt kysymys eduskuntatalon sijoittamisesta paikkaan, joka käsittäisi osan laivaveistämöaluetta sekä It. Kaivopuiston tonttia n:o 17, valtuusto ei periaatteessa vastustanut kaupungille kuuluvan maan luovuttamista sieltä, mutta jätti luovutusehdot tarkempien neuvottelujen ja asiata koskevan sopimuksen varaan.

Paikan osoittaminen keuhkotautisairaalalle ja yleisen ohjelman laatiminen keskussairaala-alueen käyttämistä varten. Useissa vuonna 1922 annetuissa lausunnoissa suunnitelmasta ostaa Munkkiniemen pensionaatti ³⁾ oli, samalla kun kysymystä pensionaattirakennuksen mahdollista muuttamista ja käyttä-

¹⁾ Valt. pöytäk. 3. 10. 9 §. — ²⁾ S:n 17. 10. 5 §. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1922; ks. myös 1922 vuod. kert. siv. 5 sekä tätä kert. siv. 45.

mistä keuhkotautisairaalaaksi valaistiin, esitetty ehdotuksia, että tuollainen sairaala olisi rakennettava toiseen, sopivampaan paikkaan, ja olivat m. m. sekä terveydenhoitolautakunta että sairaalaylihallitus puoltaneet n. s. keskuspuistosta kaupungin keskussairaalaalle varattua aluetta¹⁾ tuossa suhteessa sopivimpana. Uusissa vuonna 1923²⁾ annetuissa lausunnoissa ehdottivat molemmat mainitut viranomaiset kuitenkin evättäväksi rahatoimikamarin komitean ehdotuksen³⁾ keuhkotautisairaalan sijoittamisesta kulkutautisairaalan alueelle. Ylihallitus pysyi tällöin aikaisemmin lausumassa mielipiteessään paikkakysymyksestä. Terveydenhoitolautakunnan mielestä oli kysymys keuhkotautisairaalan paikasta jätettävä ratkaisematta, kunnes olisi olemassa ohjelma keskussairaala-alueen käyttämiseksi; tuollainen ohjelma olisi sen vuoksi mahdollisimman pian laadittava, ja olisi tällöin myöskin otettava harkittavaksi, eikö keskussairaala-aluetta voitaisi laajentaa yhdistämällä siihen osa sen ja Nordenskiöldkadun välisestä alueesta, missä tapauksessa keuhkotautisairaala voitaisiin sijoittaa sinne.

Rahatoimikamarin ehdotuksesta⁴⁾, joka lisäksi oli asiasta hankkinut lausunnon⁵⁾ yllämainitulta komitealtaan, päätti⁶⁾ kaupunginvaltuusto:

että yleinen ohjelma Greijuksessa olevan keskussairaala-alueen käyttämiseksi oli ensi tilassa laadittava, jolloin terveydenhoitolautakunnan ehdottama tämän alueen laajentaminen myös oli otettava harkittavaksi; sekä

antaa tämän tehtävän kuusihenkiselle komitealle, johon määrättäisiin sairaalataarkastaja ja kaupungin palveluksessa oleva tai tätä tarkoitusta varten erityisesti palkattu arkkitehti, sekä valittaisiin neljä jäsentä, joista kaupunginvaltuusto valitsisi kaksi sekä rahatoimikamari ja terveydenhoitolautakunta kumpikin yhden jäsenen.

Sen ohessa myönsi⁷⁾ kaupunginvaltuusto mainitulle komitealle määrärahan ja määräsi⁸⁾ sekä kaupungin palveluksessa olevan arkkitehdin että kaksi valtuuston edustajaa komitean jäseniksi.

Tämä komitea otti ensimmäisessä mietinnössään⁹⁾ harkittavaksi sen osan asiaa, joka koski keskussairaala-alueen mahdollista laajentamista. Komitea otti tällöin lähtökohdaksi, että oli välttämätöntä saada riittävä määrä sairassijoja keuhkotuberkulosia poteville henkilöille. Tämä määrä arvioitiin 1921¹⁰⁾ vuoden n. s. tuberkulosiohjelmassa, edellyttäen silloiset aivan riittämättömät ja suureksi osaksi aivan sopimattomat 224 keuhkotuberkulootisten sijaa tyhjennettävän, 350:ksi, mutta tässä laskelmassa oli ainoastaan hetken tarve otettu huomioon. Vaikkei viimeksimainittua suurempaa sijalukua lähinnä tulevana viisivuotiskautena näitä potilaita varten ehkä tarvittaisikaan, oli kuitenkin komitean mielestä vastaiseen tarpeeseen nähden välttämätöntä, että kaupungin keuhkotautisairaalan vastaiselle paikalle oli mahdollisuutta sijoittaa vähintään 550 à 600 potilaalle aiottuja uusia sairaalarakennuksia. Kun sairaalassa hoidetulle potilaalle Suomessa keskimäärin täytyi lukea 200 m²:n tila (lukuun otettuna puistoalue), oli komitea sitä mieltä, että sen pinta-alan, joka oli osoitettava yksinomaan keuhkotuberkulootisten sairaalalle, ei pitäisi olla 11 à 12 ha vähempi. — Toistaiseksi varatun keskussairaala-alueen pinta-ala oli 23 ha. Siitä oli kuitenkin 4,5 ha sellaista maata, jota sangen jyrkästi viettävän maaperän johdosta ei voinut rakentaa eikä myöskään käyttää sairaalan puistoksi, sitäkin vähemmän kun suurin osa rinnettä

¹⁾ Ks. 1922 vuod. kert. siv. 8. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 2, liitteet IV ja V. — ³⁾ S:n, liite I. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 2. — ⁵⁾ S:n, liite VI. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 12. 9. 7 §. — ⁷⁾ Ks. tätä kert. siv. 94. — ⁸⁾ S:n, siv. 164. — ⁹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 23. — ¹⁰⁾ S:n n:o 19 vuodelta 1921; ks. myös 1922 vuod. kert. siv. 146.

oli pohjoiseen päin. Sairaalatarkoituksiin sopiva alueen osa oli niin ollen vain 18,5 ha. — Jos tästä pinta-alasta 11 à 12 ha varattaisiin keuhkotautipotilaiden hoitoa varten, jäisi ainoastaan n. 7 ha käytettäväksi kaikille muille potilaille, joita varten sairaaloita oli katsottu olevan sijoitettava tälle alueelle. Sairaala-ylihallituksen asettaman komitean vuonna 1921 laatiman uusien sairaalain rakennusohjelman mukaan, jonka ylihallitus kaikilta kohdin hyväksyi¹⁾, olisi näihin sairaaloihin kymmenen vuoden kuluessa valmistettava 300 sijaa sisätauteja, 185 sijaa kirurgisia tapauksia, 100 sijaa lastentauteja, 85 sijaa naistauteja ja synnytyksiä sekä 30 sijaa silmä- ja korvatauteja varten eli kaikkiaan 700 sairassijaa. Näin suurelle potilasluvulle aiottujen sairaalain yhteen sullomista 7 ha:n alalle oli kuitenkin pidettävä aivan sopimattomana. Vaikka puheenalaisille muille sairaalapotilaille tarpeellinen tila (lukuun otettuna puistotila) laskettaisiin ainoastaan 150 m²:ksi potilasta kohti, ei mainitulla alalla voisi tarjota tilaa useammalle kuin n. 470 potilaalle. — Edellä esitetyistä syistä oli komitea yksimielisesti yhtynyt terveydenhoitolautakunnan esittämään ajatukseen että keskussairaala-alueetta olisi laajennettava. Kun taloudelliselta ja käyttökannalta katsoen oli erittäin tärkeää, että uusien sairaalain hallinto, ruokala, pesu, ruumishuoneet sekä laboratorit, fyysikaaliset y. m. laitokset olisivat kaikille niille ja, ainakin aluksi, osittain myös läheiselle kulkutautisairaallalle yhteiset, täytyi tarvittavaa lisäaluetta etsiä aivan ennestään varatun ja mieluummin myös viimeksi mainitun sairaalan läheisyydestä. Tarkoitukseen lähinnä tarjottu rakentamaton alue oli jo terveydenhoitolautakunnan mainitsema, keskussairaala-alueen ja Nordenskiöldkadun välinen alue, joka oli 14 ha:n laajuinen. Suurin osa tätä aluetta, eli n. 11,5 ha sopisi, varsin korkealla kalliopohjalla sijaitsevana, mäntymetsää kasvavana ja lievästi etelään päin viettävänä, erittäin hyvin sairaalaryhmän ja eritoten keuhkotautisairaalan paikaksi, jotavastoin jäljellä oleva osa eli n. 2,5 ha alueen itärajalla alavuutensa vuoksi olisi vähemmän sopiva tähän tarkoitukseen. Esteenä edellämmainitun 11,5 ha:n laajuisen alueen luovuttamiselle sairaalan paikaksi oli tosin se seikka, että se kuului siihen isohkoon alueeseen, jonka kaupunginvaltuusto vuonna 1914 toistaiseksi oli varannut²⁾ vastaisen keskuspuiston paikaksi. Mutta oli huomattava, ettei sairaalan sijoittaminen läheskään samassa määrässä kuin tavallisten asuintalojen teettäminen riittäisi siltä puisto-alueen luonnetta. Sairaalarakennukset sijaitsisivat nimittäin hajallaan ja niitä ympäröisivät kaikilta puolin istutukset ja nurmikentät. Jos samalla alueen itäisin osa edelleen pysyisi puistoksi varattuna, ei myöskään sen pohjois- ja eteläpuolella olevain, keskuspuistoon kuuluvain alueiden välinen yhteys tulisi katkaistuksi. Oleellisena etuna tarpeellisten sairaalain sijoittamisesta ehdotetulle paikalle oli edelleen että se oli lähellä kulkutautisairaala, mistä muuten sairaala-alueen erottaisi ainoastaan n. 100 m:n levyinen kaistale edellämmainitusta 2,5 ha:n laajuisesta puistoalueesta. Kun paikan pinta-alakin vastasi niitä vaatimuksia, jotka komitea tässä suhteessa oli asettanut kaupungin vastaiseen keuhkotautipotilaiden sairaalaan nähden, esitti komitea:

että kaupunginvaltuusto, osittain kumoamalla toukokuun 12 p:nä 1914 tekemänsä päätöksen erinäisten alueiden varaamisesta vastaista keskuspuistoa varten, kaupungin keuhkotuberkulosipotilaiden sairaalan paikaksi osoittaisi 11,5 ha:n suuruisen, Nordenskiöldkadun ja n. s. keskussairaala-alueen välisen alueen.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1921; ks. myös 1922 vuod. kert. siv. 7. — ²⁾ Ks. 1914 vuod. kert. siv. 59.

Valmisteluvaliokunta lähetti ¹⁾ komitean mietinnön rahatoimikamariin, joka ei kuitenkaan antanut siitä lausuntoa vuoden varrella.

Tontin luovuttaminen ruotsalaisen tyttökoulun paikaksi. Opetusministeri oli kirjelmässä maistraatille maininnut, kun uusi ruotsinkielinen tyttökoulu oli osoittautunut ehdottoman tarpeelliseksi, kehoittaneensa kouluhallitusta ottamaan harkittavakseen, mihin kaupunginosaan mainittu oppilaitos sopivimmin voitaisiin sijoittaa, sekä kaupungin viranomaisilta tiedustelevaan, oliko kaupungilla vapaita ja tähän tarkoitukseen sopivia paikkoja. Tämän johdosta oli mainittu hallitus ehdottanut, että valtio ryhtyisi Helsingin kaupungin kanssa neuvotteluihin XIII kaupunginosan korttelissa n:o 418 olevan Runebergkadun tontin n:o 23 luovuttamisesta; ellei tätä tonttia voitaisi saada, oli hallitus mainitussa suhteessa puoltanut Kammionkadun varrella olevaa korttelia n:o 488. Tähän viitaten tiedusteli ministeriö, suostuisiko kaupunki tähän tarkoitukseen maksutta luovuttamaan Runebergkadun tontin n:o 23 tahi, ellei sitä voitaisi saada, jonkun muun Töölön kaupunginosassa olevan sopivan paikan.

Antamassaan lausunnossa huomautti kaupungin yleisten töiden hallitus yllämainittuun Runebergkadun tonttiin nähden, että kaupunki aikaisemmin oli varannut jonkin julkisen rakennuksen paikaksi tämän pinta-alaltaan 4,425 m² suuruisen tontin, jossa siis olisi riittävästi tilaa koulurakennukselle ja jonka valaistussuhteet olivat edulliset, jotavastoin, koska maaperä oli kivinen ja epätasainen, koululle välttämätön leikkikenttä olisi järjestettävä teettämällä penkereitä ja rakennuskustannukset sen johdosta tulisivat verrattain suuriksi. Rakennettaessa oli otettava huomioon kaupungin asemakaavaan merkitty ulkopuolinen rakennusraja, koska naapuritontilla n:o 21 Arkadiakadun varrella oli julkisivuoikeus puheenalaiseen tonttiin päin. Hallitus arvioi sen arvon 450,000 markaksi. Kortteli n:o 488, jonka pinta-ala oli 4,590 m², oli myöskin varattu jotain yleistä tarkoitusta varten. Aivan tasaisen maaperänsä vuoksi ja sijaiten avoimella paikalla puiston ja puistikon läheisyydessä sopi tämä tontti erinomaisesti oppilaitokselle. Kun perus oli hyvä, eivät rakennuskustannukset myöskään nousisi normaalikustannuksia suuremmiksi. Puheenalaisen tontin oli hallitus arvioinut 875,000 markaksi. Kun asianomaiset valtion viranomaiset kuitenkin olivat asettaneet Runebergkadun tontin n:o 23 etusijalle, todennäköisesti sen keskeisempään asemaan nähden, ja kun korttelin n:o 488 oli katsottava olevan kaupungille arvokkaamman, ehdotti hallitus, että edellinen tontti luovutettaisiin koulun paikaksi.

Sittenkun rahatoimikamari, viitaten samankaltaiseen tapaukseen vuodelta 1921, jolloin Töölössä oleva tontti luovutettiin uuden suomalaisen tyttökoulun ²⁾ paikaksi, kaikilta kohdin oli yhtynyt hallituksen lausuntoon ja sitäpaitsi ehdottanut, että luovutukseen nähden määrättäisiin samat ehdot kuin puheenalaisessa tapauksessa, päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto:

valtiolle maksutta luovuttaa korttelissa n:o 418 olevan Runebergkadun tontin n:o 23 käytettäväksi ainoastaan koulutarkoituksiin;

että, jos tonttia ja sillä olevia rakennuksia vastedes käytettäisiin muuhun kuin koulutarkoitukseen, tontti korvauksetta palautui kaupungille, ellei valtio halunnut lunastaa sitä arvioinnin mukaan, joka kaupungin puolesta toimitettaisiin niiden periaatteiden mukaan, joita kaupunki sinä aikana noudattaisi tontteja myydessään; sekä

¹⁾ Valt. pöytäk. 31. 10. 14 §. — ²⁾ Ks. 1921 vuod. kert. siv. 22. — ³⁾ Valt. pöytäk. 13. 6. 9 §.

että tonttia rakennettaessa oli otettava huomioon, ettei tonttia saanut rakentaa ulkopuolista (eteläistä) rakennusrajaa ulommaksi.

Tonttien luovuttaminen teknilliselle oppilaitokselle. Helsingin teknillisen oppilaitoksen osakeyhtiön johtokunta oli rahatoimikamarilta anonut sen suuntaista toimenpidettä, että oppilaitokselle luovutettaisiin XIII kaupungin osan korttelissa n:o 436 olevat Apollokadun tontit n:ot 8 ja 10 kaupungin antamaa korotonta lainaa vastaan, minkä vakuudeksi asetettaisiin kiinnitys siihen koulutaloon, jonka oppilaitoksen johtokunta aikoi kolmen vuoden kuluessa rakentaa mainituille tonteille.

Vaaditussa lausunnossa huomautti kaupungin yleisten töiden hallitus, että puheenalaisten tonttien pinta-ala oli kaikkiaan 2,098,250 m² ja niiden arvioarvo yhteensä 413,800 markkaa. Tonteilla oli pienehkö asuinrakennus, joka kuuden kuukauden irtisanomisajoin oli vuokrattu yksityishenkilölle. Viereinen katu oli tasoitettu ja varustettu vesi- ja viemärijohdolla. Kun tontteja ei ollut varattu mihinkään muuhun tarkoitukseen, ei niiden luovuttaminen mainitun oppilaitoksen tarpeisiin kohdannut estettä. Luovutusehtoihin nähden huomautti hallitus m. m. eräästä verrattavasta tapauksesta, jolloin ainoastaan neljännes kauppahinnasta oli suoritettu käteisellä, jota vastoin loput oli saanut olla korottomana lainana, ja oli sitä mieltä, että esillä olevassa tapauksessa voitaisiin noudattaa samanlaista menettelyä; lisäehdoksi oli määrättävä, että tontit, ellei niitä viiden vuoden kuluessa ollut rakennettu, palautuisivat kaupungille.

Sittenkun rahatoimikamari yleensä oli yhtynyt kaupungin yleisten töiden hallituksen lausuntoon, päätti¹⁾ kaupunginvaltuusto pääasiassa kamarin ehdotuksen mukaisesti:

Helsingin teknillisen oppilaitoksen osakeyhtiölle myydä korttelissa n:o 436 olevat Apollokadun tontit n:ot 8 ja 10 yhteensä 413,800 markan hinnasta ja muutoin seuraavin ehdoin:

että kauppahinnasta neljännes eli 103,450 markkaa maksettiin kymmenen vuoden kuluessa $\frac{1}{10}$ erin vuodessa, että tämän määrän maksamattomalle osalle suoritettiin korkoa, joka vastasi Suomen pankin kulloinkin voimassa olevaa alinta diskonttokorkoa, ei kuitenkaan vähempää kuin 6 %, ei myöskään enempää kuin 10 %, ja että mainitulle 103,450 markan määrälle annettiin velkakirja, joka maksamattoman kauppahinnan oikeudella kiinnitettiin tontteihin ja niille teetettäviin rakennuksiin;

että kauppahinnan jäljellä olevalle 310,350 markan suuruiselle osalle annettiin velkakirja, joka maksamattoman kauppahinnan oikeudella kiinnitettiin tontteihin ja niille teetettäviin rakennuksiin ja joka maksamatta sai korotta olla lainana niin kauan kuin siellä usein mainittua oppilaitosta voimassa pidettiin, mutta joka, jos tontteja ei määrääjän kuluessa rakennettu tai jos niitä käytettiin asunto- tai muuhun tarkoituksiin, oli heti maksettavaksi erääntyvä; sekä

että tontit oli rakennettava kolmen vuoden kuluessa kaupparikirjan allekirjoittamisesta niin laajalta alalta kuin sinä aikana voimassa olevat tontin myyntiehdot edellyttivät.

Kauppahallin rakentaminen. Rautatietorin torikauppiaiden anottua kaupunginvaltuustolta, että valtuusto varaisi heille tilaa suunnitellusta uudesta kauppahallista ja että se rakennettaisiin kortteliin n:o 198, päätti²⁾ valtuusto kaupungin yleisten töiden hallituksen ja rahatoimikamarin antamien lausuntojen mukaisesti, ettei esitys aiheuttanut toimenpidettä valtuuston puolelta.

¹⁾ Valt. pöytäk. 22. 8. 17 §. — ²⁾ S:n 4. 4. 19 §.

Suomalainen lääkäriseura Duodecimin tontinvaihtoa koskeva anomus. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1918¹⁾ Suomalainen lääkäriseura Duodecimille sairaalan sekä kokous- ja kirjastohuoneiston paikaksi luovuttanut X kaupunginosan korttelissa n:o 297 olevat Pitkäsillanrannan tontit n:ot 5, 7 ja 9 300,000 markan kauppahinnasta, joka sai korotta olla maksamatta kiinnitettyinä tontteihin ensimmäistä kiinnitystä vastaan, niin kauan kuin niitä käytettiin ilmoitettuun tarkoitukseen, sekä sillä ehdolla, että sairaalarakennuksen julkisivupiirustukset alistettiin kaupungin yleisten töiden hallituksen tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Sittenmin oli seura kolmeksi vuodeksi, toukokuun 27 p:stä 1921 lukien, vapautettu²⁾ velvollisuudesta rakennuttaa tontit. Koska seura kuitenkin oli havainnut, etteivät ne sopineet sairaalatoriteiksi, anoi se, että puheenolaiset tontit saisi vaihtaa kaupungin omistamiin XIV kaupunginosan korttelissa n:o 464 oleviin Pohj. Hesperiankadun tontteihin n:oihin 17 ja 19. Kaupungin yleisten töiden hallituksen ja rahatoimikamarin annettua lausuntonsa asiasta myöntyi³⁾ kaupunginvaltuusto anomukseen ja oli uudet tontit luovutettava samoin ehdoin kuin aikaisemmat.

Lisäalueen luovutus Diakonissalaitokselle. Diakonissalaitos oli kaupunginvaltuustolta tiedustellut, suostuisiko kaupunki yhteisesti laitoksen kanssa suorittamaan kustannukset suojakaiteen rakennuttamisesta Ensimmäistä linjaa ja Helsinginkatua vastaan, sekä lisäksi esittänyt, että laitokselle myönnettäisiin lisäalue siirtämällä sen hallussa olevan XI kaupunginosan korttelin n:o 304 eteläistä rajaa. Sittenkun rakennuskonttorin katurakennusten osaston työpäällikkö, kaupungin asemakaava-arkkitehti, kaupungin yleisten töiden hallitus ja rahatoimikamari olivat antaneet lausuntonsa asiasta, kehoitti⁴⁾ valtuusto kaupungin yleisten töiden hallitusta 1924 vuoden budjettiehdotukseensa merkitsemään tarpeellisen määrärahan korttelin n:o 304 länsi- ja pohjoispuolella olevain Ensimmäisen linjan ja Helsinginkadun osain tasoituksen loppuun suorittamista varten sekä valtuutti kamarin laitokselle vuokramaksutta luovuttamaan tämän korttelin eteläpuolella olevan, 1,232 m²:n laajuisen alueen, laitoksen käytettäväksi, niin kauan kuin se mainitussa korttelissa voimassa-piti sairaalaa ehdolla:

1) että lisäaluetta ei saanut rakennuttaa;

2) että, jos kaupunki kadun tai muun liikenneväylän rakennuttamiseen tarvitsi lisäaluetta tai sen osaa, laitos oli velvollinen kolmen kuukauden kuluttua irtisanomisesta kaupungin käytettäväksi palauttamaan tähän tarvittavan maan saaden korvauksen alueelle tehdyistä istutuksista; sekä

3) että laitos omalla kustannuksellaan rakennutti tonttirajoilleen tarpeelliseksi katsomansa aidat ja verho- ja kaidemuurit.

Paikan luovuttaminen muistopatsaan pystyttämistä varten Z. Topeliukselle. Svenska litteratursällskapet nimisen seuran asettama komitea muistopatsaan hankkimista varten Zachris Topeliukselle oli kaupunginvaltuustolta anonut, että valtuusto luovuttaisi paikan suunnitellulle patsaalle sekä avustaisi sen pystyttämistä kustantamalla tähän tarvittavat perus- ja tasoitustyöt. Sittenkun komitea patsaan paikan määräämistä varten oli järjestänyt alustavan yleisen kilpailun, jonka tulos osoitti, että patsas mieluummin olisi sijoitettava Teatteripuistikoon, oli komitea edelleen anonut, että valtuusto tähän tarkoitukseen maksutta luovuttaisi paikan mainitusta puistikosta sekä että

1) Ks. 1918 vuod. kert. siv. 17. — 2) Ks. 1921 vuod. kert. siv. 152. — 3) Valt. pöytäk. 2. 5. 25 §. — 4) S:n 16. 5. 18 §.

komitea, sittenkun rahankeräys oli loppuun suoritettu ja asia oli saatu täysin selväksi, saisi tehdä yksityiskohtaisen esityksen asiasta.

Sittenkun komitean anomus oli lähetetty kaupungin yleisten töiden hallitukselle, huomautti kaupunginasemakaava-arkkitehti antamassaan lausunnossa, että hän asiassa oli ollut yhteistoiminnassa mainitun seuran komitean kanssa ja toiminut palkintotuomarina alustavassa kilpailussa sekä huomautti, että kaikista ehdotetuista paikoista Teatteripuistikko kaikilta näkökohdilta katsoen oli pidettävä sopivimpana sekä keskeiseen asemaansa että niihin mahdollisuuksiin nähden, mitkä se tarjoo arvokkaan ympäristön hankkimiseksi suunnitellulle patsaalle. Jotta patsas tekisi aiotun vaikutuksen, olisi kuitenkin ympäristö siistittävä ja uudestaan järjestettävä sekä musiikkilava ja mukavuuslaitokset peitettävä ja eristettävä patsaasta. Kun Teatteripuistikon uudelleen järjestely ennemmin tai myöhemmin oli aikaansaataava, riippumatta siitä, sijoitettiinkö sinne muistopatsas vai ei, ja kun tuollainen uudelleen järjestely voitiin suorittaa asteittain, ei tämä seikka saanut vaikuttaa kysymyksen ratkaisuun. Kaupunginasemakaava-arkkitehti ehdotti senvuoksi, että komitean anomukseen paikan luovuttamisesta Topelius-patsaalle maksutta Teatteripuistikosta periaatteessa myönnettäisiin, mutta että asian lopullinen ratkaisu jätettäisiin siksi, kunnes alotteentekijät olivat tehneet yksityiskohtaisen esityksen asiasta.

Komitean anomusta puolsi myöskin hallitus, vaikka sen mielestä sopivampia paikkoja patsasta varten voitaisiin löytää, kuten esim. Kaisaniemen-, Unionin- ja Puutarhakadun välinen Kaisaniemen puiston osa tai Korkeavuoren- ja Ratakadun kulmauksessa oleva istutus (n. s. Koulutori).

Sittenkun rahatoimikamari oli palauttanut asian kaupungin yleisten töiden hallitukselle, huomautti kaupunginasemakaava-arkkitehti, että kaupunginpuutarhuri oli tasoitus- ja istutuskustannusten eri vaihtoehdotusten mukaan laskenut nousevan, Teatteripuistikon 100,000, Kaisaniemen-, Unionin- ja Puutarhakadun välisen paikan 40,000 ja Korkeavuoren- ja Ratakadun kulmauksessa olevan istutuksen 10,000 markkaan.

Toistaan aikaisemmin lausumansa mielipiteen, että Teatteripuistikko joka tapauksessa olisi uudelleen järjestettävä, huomautti kaupunginasemakaava-arkkitehti edelleen, että kaupunginpuutarhurin ehdotus ei edellyttänyt mitään sellaisia toimenpiteitä, mitkä aiheutuivat patsaan pystyttämistä. Jos patsas sijoitettaisiin pääkäytävän sivulle, voitaisiin kustannukset Teatteripuistikon uudelleen järjestelystä vähentää n. 55,000 markkaan. Patsaan sijoittaminen Kaisaniemen-, Unionin- ja Puutarhakadun väliseen istutukseen oli riippuvainen siitä, minkälaiseksi Unioninkatu vastaisuudessa muodostui sekä jossain määrin myös siitä koulurakennuksesta, minkä rakennuttamisesta Kaisaniemenpuistoon Puutarhakadun eteläpuolelle kaupunginvaltuusto äsken oli tehnyt päätöksen. Patsaan sijoittaminen Rata- ja Korkeavuorenkadun väliseen puistikkoon aiheutti ainoastaan erinäisiä uusia istutuksia.

Uudessa lausunnossaan luopui kaupungin yleisten töiden hallitus aikaisemmasta ehdotuksestaan ja esitti, että patsas pystytettäisiin Rata- ja Korkeavuorenkadun väliseen istutukseen. Hallituksen vähemmistö pysyi kuitenkin ehdotuksessa patsaan sijoittamisesta Teatteripuistikkoon.

Rahatoimikamari yhtyi hallituksen myöhemmässä lausunnossaan esittämään ehdotukseen ja lausui mielipiteensä tueksi seuraavaa. N. vuosikymmen sitten oli silloinen kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Jung tehnyt ehdotuksen Ruotsalaisen teatterin ympäristön uudelleen järjestämiseksi, joka käsitti m. m. Erottajatorin kaunistamisen, Henrikinpuistikon eteläosan

uudelleen järjestelemisen ja liikenneväylän rakentamisen jotenkin Bulevardikadun jatkoksi vinosti Teatteripuistikon halki Pohj. Esplanadi- ja Mikonkadulle. Senjälkeen olivat liikenneolot tosin jonkunverran muuttuneet sen johdosta, että Aleksanterin- ja Pohj. Esplanadikatujen välille oli rakennettu Hakasalmenkadun jatko, mutta toisaalta oli liikenne Bulevardikadulla huomattavasti lisääntynyt ja lisääntyi yhä sen mukaan kuin Länsisatama suureni ja liike siellä lisääntyi. Vaikkeivät vallitsevat olot näin ollen toistaiseksi olleet vaatineet mainitun suunnitelman toteuttamista, ei lainkaan olisi pidettävä varmana, ettei kaupungin tulevaisuudessa olisi pakko tavalla tai toisella toteuttaa mainittua suunnitelmaa. Näin ollen ei sopinut sijoittaa Topeliuspatsasta Teatteripuistikkoon. Toinen seikka, mikä myöskin oli huomioon otettava, oli, että mainittuun puistikkoon ja sen lähimpään ympäristöön jo oli pystytetty kaksi veistokuvaa. Rakennustaiteelliselta ja valaistuskannalta katsoen oli hallituksen ehdottama paikka hyvin tyydyttävä. Ratakadun tontille n:o 1 a vasta rakennettu komea ja rakennustaiteellisesti ansiokas rakennus oli mitä kaunein tausta, minkä vaikutus hallituksen ehdottamien istutusten kautta yhä lisääntyisi. Oli pidettävä vain ajankysymyksenä, milloin tontilla n:o 1 b oleva matala kivirakennus korotettaisiin ensinmainitun korkuiseksi. Koko seutu, entinen n. s. Punanotko, oli nyttemmin kaupungin komeimpia osia. Läheisyydessä oli paitsi Johanneksenkirkkoa useita kouluja, ja monilukuiset lapsilaumat liikkuivat koko päivän tässä kaupunginosassa. Paikan keskeinen, mutta kuitenkin hiukan eristetty asema oli myöskin siksi rauhaista, että lapset voivat kokoontua suuren lastenyhdyksen muistoksi pystytetyn patsaan ympärille. Kaupungin oli luonnollisesti kustannettava perus-, tasotus- ja istutustyöt, vaikka näiden menojen suuruutta asian silloisessa vaiheessa ei voinut tarkkaan määrätä. Kamari esitti, että kaupunginvaltuusto päättäisi: muistopatsaan pystyttämistä varten Zachris Topeliukselle maksutta luovuttaa paikan Korkeavuoren- ja Ratakadun välisestä istutuksesta; kustantaa patsasta varten tarvittavat perus-, tasotus- ja istutustyöt; sekä antaa kamarin tehtäväksi, sittenkun näiden kustannusten määrä tarkkaan voitiin laskea, valtuustolle tehdä esitys tarpeellisten määrärahojen osoittamisesta.

Asiaa esiteltäessä päätti¹⁾ kaupunginvaltuusto hankkia taiteilijaseuran ja arkkitehtiliiton lausunnon, mikäli koski muistopatsaan sopivinta paikkaa.

Arkkitehtiliitto huomautti sittemmin antamassaan lausunnossa, johon taiteilijaseura yhtyi, että nyt puheenalaista laatua olevan muistopatsaan vaikutus riippui sen rakennustaiteellisesta ympäristöstä. Verrattaessa toisiinsa ehdotettuja paikkoja, Koulutoria ja Teatteripuistikkoon, oli jälkimmäiselle ympäristön yhtenäisyyteen nähden myönnettävä etusija. Todennäköisesti esplanadin rajat suunnitellun liikennejärjestelyn yhteydessä siirtyisivät, jolloin sen merkitystä muistomerkin paikkana mainittavilta lisäkustannuksilta voitaisiin yhä korostaa. Koulutoriin nähden liitto huomautti, että ajatus muistopatsaan sijoittamisesta torin ympäristössä olevain koulutalojen läheisyyteen tosin ansaitsi huomiota. Olisi kuitenkin huomattava, että nämä muistopatsaaseen nähden olisivat syrjässä ja että patsaan varsinaisena taustana olisi kahden eri tyyliin rakennetun yksityistalon väliraja. Jos vanhempaa viimeksimainituista taloista uudesti rakennettaessa julkisivut tulisivat yhdenmukaiset, voisi muistopatsas saada eheän taustan, joka kovalta vaikuttavan tiilikäsitteilynssä vuoksi ei lainkaan ole sopusoinnussa Z. Topeliuksen kaltaisen runoilijan muistopatsaan kanssa. Tämän johdosta ja siihenkin nähden, että Teatteri-

¹⁾ Valt. pöytäk. 7. 3. 21 §.

puistikko enemmän kuin Koulutori kuului Topeliuksen aikaiseen Helsinkiin, ehdotti liitto, että kaupunginvaltuusto Topelius-patsaan paikaksi luovuttaisi Teatteripuistikon ja jättäisi kysymykset muistopatsaan sijoituspaikasta sekä puistikon jalkakäytävän ja istutusten järjestämisestä muistopatsaan lopullisen luonnoksen varaan.

Asiaa uudelleen esiteltäessä päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto antaa sen edelleen valmisteltavaksi seitsenjäseniselle komitealle, johon valtuusto valitsisi neljä sekä svenska litteratursällskapet seura, arkkitehtiliitto ja taiteilijaseura kukin yhden jäsenen. Samalla valitsi valtuusto puolestaan komitean jäsenet ²⁾.

Komitean mietintö ei valmistunut vuoden varrella.

Saukkosaaren hiilivarastopaikkain hallinto. Esityksessään rahatoimikamarille huomautti kaupungin yleisten töiden hallitus, että hiilivarastopaikkain kysyntä, sen johdosta että yleisesti oli siirrytty hiillillä lämmitykseen, taas oli lisääntynyt, jotavastoin käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan Katajanokan sataman laajentamiseksi Katajanokan itäosassa olevain hiilivarastopaikkain käyttö rakennusaikana tulisi rajoitetuksi ja hankalaksi. Tämän johdosta tulisivat ne hiilivarastopaikat ynnä niiden edessä olevat laiturit, joita kaupunki teetti Saukkosaarelle, hiilentuonnin pääpaikaksi. Kun mainitut laitteet osittain jo syksyllä 1923 voitaisiin antaa halullisille, olisi alueen hallinto järjestettävä ja varastopaikkain vuokraehdot vahvistettava. Tämän satama-alueen käyttö hiilivarastopaikkana olisi vain tilapäistä laatua, minkä vuoksi kaupunginvaltuusto voisi hyväksyä alueen väliaikaisen jaoituskaavan, vaikkakaan alueen asemakaavaa ei ollut vahvistettu. Hallitus esitti senvuoksi kamarille varastopaikkain hallinto- ja alueen jaoitusehdotuksen minkä mukaan m. m. kaupunginviranomaiset kokonaan hoitaisivat aluetta siten, että satamaliikennettä ja varastopaikkain lyhyeksi ajaksi vuokraamista koskevat kysymykset ratkaisisi satamahallitus sekä kysymykset pitkäaikaisesta vuokrasta ja luvan myöntämisestä yksityisille rakentaa purkauslaitteita kamari.

Sittenkun rahatoimikamari, joka havaitsi, että hallituksen ehdotus merkitsisi poikkeamista kaupunginvaltuuston vuonna 1919 tekemästä Hieta- ja Jätkäsaaren käyttöä koskevasta päätöksestä ³⁾, jonka mukaan mainitut saaret heinäkuun 1 p:än 1944 oli vuokrattu Helsingin makasiiniosakeyhtiölle, mainitun yhtiön hallintoneuvostolta oli anonut lausuntoa asiasta, huomautti hallintoneuvosto mainitun toimenpiteen olevan omansa järkyttämään mainittujen saarien yhdenmukaista ja suunnitelmallista käyttöä. Saaret oli annettu erityisen yhtiön huostaan etupäässä senvuoksi, että uusia satama-alueita hoitaisi itsenäinen, liikemäisesti johdettu yritys, joka mutkikkaita valmisteluitta voi järjestää olot siellä kaupungin ja merenkulun edun sekä liikenteen kasvavien vaatimusten mukaan. Tämä ei koskenut ainoastaan saarella olevia makasiini- ja varastotontteja vaan myöskin koko alueen järkipäistä käyttöä. Jos nyt tärkeä ja alaltaan melko suuri alue erotettaisiin yhtiön hallinnasta, tietäisi tämä sen periaatteen täydellistä hylkäämistä, joka oli ollut kaupungin viranomaisten yhtiön kanssa tekemän sopimuksen perusteena. Kaupungillahan pääosakkaana oli isäntävalta yhtiön asioissa ja saattoi se valvoa ja johtaa sen toimintaa niiden etujen mukaisesti, joita se tahtoi valvoa. Yhtiö oli aina koettanut valvoa kaupungin etuja ja oli senvuoksi tärkeissä hallintoasioissa, uutisrakennussuunnitelmia laadittaessa y. m. neuvotellut kaupunginviranomaisten kanssa, minkä vuoksi ei ollut syytä riistää yhtiöltä hallinto-oikeutta uusiin hiilialueisiin. Vastaukseksi kamarin tekemään tieduste-

¹⁾ Valt. pöytäk. 3. 10. 1 §. — ²⁾ Ks. tätä kert. siv. 165. — ³⁾ Ks. 1919 vuod. kert. siv. 20.

luun ilmoitti hallintoneuvosto sen ohessa yhtiön suostuvan kaupungin kanssa tekemään lisäsopimuksen, jonka mukaan yhtiö vuotuisesta 6 markan vuokramaksusta m²:ltä saisi käyttöoikeuden Saukkosaaren hiilivarastopaikkoihin sekä alistamaan varastotonttien jaoituksen kamarin hyväksyttäväksi.

Rahatoimikamari puolsi tätä ehdotusta. Vaikkakin kaupungilla olisi muodollinen oikeus olla antamatta Länsisataman uutta osaa puheenalaisen yhtiön hallittavaksi, mikä muutoin näytti voitavan panna kysymyksenalaiseksi, oli sopimatonta antaa varastoliikkeen valvonta usean tehtäväksi. Seläinen menettely olisi myöskin ristiriidassa kaupunginvaltuuston Länsisataman alueen käyttöä koskevan päätöksen tarkoituksen kanssa. Ehdotetun vuokramaksun havaitsi kamari myöskin kohtuulliseksi, eikä kamari myöskään tahotonut kieltäytyä valvomasta hiilivarastopaikkatonttien jaoitusta.

Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti päätti¹⁾ kaupunginvaltuusto, hyväksyen kamarin lausunnon oheisen ehdotuksen Saukkosaaren hiilivarastopaikkain väliaikaiseksi jaoituskavaksi, antaa sikäläiseen hiilisatamaan kuuluvan alueen käyttöoikeuden Helsingin makasiiniosäkeyhtiölle heinäkuun 1 p:n 1944 samoin ehdoin, jotka Hieta- ja Jätkäsaaren käyttöoikeuteen nähden olivat voimassa, kuitenkin sillä eroituksella, että tonttimaan vuokra oli 6 markkaa m²:ltä ja tonttimaan luovutus alistettiin rahatoimikamarin hyväksyttäväksi.

Kansanpuiston perustaminen Santahaminaan. Käsitellessään aikaisemmin Helsingin meripelastusosäkeyhtiön anomusta saada vuokrata Mustikkamaan veistämöalue oli kaupunginvaltuusto antanut²⁾ rahatoimikamarille tehtäväksi valmistella kysymystä Santahaminan luovuttamisesta kansanpuistoksi.

Rahatoimikamarin vaadittua sosialilautakunnalta lausuntoa, lähetti lautakunta ehdotuksen asiassa. Tehtyään selkoa ulkomailla tehdyistä yrityksistä hankkia kaupunkien väestölle tarpeellisia virkistyspaikkoja sekä huomautettuun, etteivät Helsingin kaupungin ympäristössä olevat puistot kyyneet tyydyttämään yhä lisääntyvän väestön tarvetta, huomautti lautakunta, että mainittu epäkohta olisi poistettava perustamalla uusi kansanpuisto, mieluummin kaupungin itäpuolella olevaan saaristoon, missä lisäksi olisi tilaisuus saada merikylpyjä. Tämän puiston paikaksi olisi ajateltava toistaiseksi sotalaitoksen hallussa olevaa Santahaminan saarta, jonka luovuttamisesta lautakunta jo vuonna 1919 oli lausunut toivomuksen kirjelmässä valtioneuvoston asettamalle komitealle, joka oli käsitellyt kysymystä Suomenlinnan vastaisesta käytöstä. Lausunnon oheisen kartan mukaan käsittäisi ehdotettu kansanpuisto Santahaminan itä- ja eteläosat sekä erinäiset sen itä- ja eteläpuolella olevat pienet saaret. Lisäksi huomauttaen, että Mustikkamaa oli sopimaton kansanpuistoksi, esitti sosialilautakunta, että kaupunginvaltuusto anois valtioneuvostolta oikeutta saada 25 vuodeksi vuokrata mainittuun karttaan merkityt saaret kansanpuiston perustamista varten.

Sittenkun luonnonpuistojen valvoja antamassaan lausunnossa oli ehdottanut sosialilautakunnan ehdotuksen evättäväksi, koska kaupunginvaltuusto jo oli päättänyt luovuttaa Mustikkamaan puheenalaiseen tarkoitukseen ja rahatoimikamari oli yhtynyt siihen sen perusteella, että kamari puolustusministeriöltä oli saanut tietää, ettei mitään Santahaminan osaa voitu antaa kaupungille vuokralle, ennenkuin asianomaiset valtionviranomaiset olivat ratkaisseet kysymyksen siitä, mihin laivaston tukikohta oli sijoitettava, päätti³⁾ kaupunginvaltuusto, ettei esitys tätä nykyä aiheuttanut toimenpidettä.

¹⁾ Valt. pöytäk. 13. 6. 20 §. — ²⁾ Ks. 1921 vuod. kert. siv. 20. — ³⁾ Valt. pöytäk. 7. 2. 22 §.

Siirtolapuutarhan perustaminen Kumtähden. Rahatoimikamarissa herätetyn ehdotuksen johdosta, että n. k. siirtolapuutarha perustettaisiin sopivalle, kaupungin omistamalle maa-alueelle, oli kamari asettanut komitean¹⁾ kysymystä harkitsemaan. Tämän komitean kamarille antamassa puoltavassa lausunnossa²⁾ huomautettiin ensiksi, että ehdotetun siirtolapuutarhan tarkoituksena tulisi olla, kuten aikaisemmin Brunakärriin perustetun siirtolapuutarhankin, perheille, joilla ei ole tilaisuutta kesällä poistua kaupungista, hankkia mahdollisuutta kohtuullisesta maksusta tähän tarkoitukseen luovutetulta ja yhdenmukaisesti jaetulta alueelta puutarhaviljelykseen vuokrata vähäisiä palstoja, joissa perheen jäsenet voisivat viettää vapaa-aikansa. Tälle tuotannonliseen työhön yhdistetylle ulkoilmaelämälle oli syystä annettu suuri merkitys sekä taloudelliselta että terveydenhoidolliselta ja eettiseltä kannalta eritoten niihin työntekijöihin nähden, jotka suurimman osan päivästä oleskelevat työsaleissa ja tehdashuoneissa. Tehtyään selkoa kahdesta kaupunginvaltuuston siirtolapuutarhakysymyksessä tekemästä päätöksestä³⁾, jotka eivät olleet johtaneet käytännöllisiin tuloksiin, huomautti komitea, että sen mielestä olisi tarpeellista perustaa siirtolapuutarha, jota käyttäisi kaupungin koillisosien väestö, ja oli komitea löytänyt tähän tarkoitukseen kaikin puolin sopivan alueen Kumtähdestä. Tämä, n. 11 ha:n laajuinen alue liittyi Kumtähden viertotien ja Koskenkylän viertotien väliseen, puistoksi varattuun alueeseen, sekä ulottui luoteessa Ison Kyröntiehen ja rajoittui lounaassa kansakoulupuutarhaksi aiottuun alueeseen. Ehdotetulla siirtolapuutarha-alueella oli suojainen asema, ja maan laatu, savimultaa savipohjalla, oli puutarhaviljelykseen sopivaa. Komitean lausunnon oheisen siirtolapuutarhasuunnitelman mukaan se jaettaisiin n. 250 puutarhapalstaan, joiden laajuus vaihtelisi 251:stä 500 m²:in; tarpeellinen ala oli suunnitelmassa myöskin varattu leikki- ja juhla kenttää varten kahvinkeitto rakennuksineen y. m. Kustannuksia alueen aidoista, sen teistä, porteista, kaivoista, pienehköstä verannalla varustetusta rakennuksesta ja käymälöistä oli laskettu olevan n. 204,600 markkaa sekä alueen salaojitukselta ja ojittamisesta 259,000 markkaa eli kaikkiaan 463,600 markkaa ja olisi kaupungin suoritettava nämä kustannukset. Jos alue salaojitettiin edellytti se että Käpylästä oli teetettävä likaviemärijohto, jota kuitenkin viereinen kansakoulupuutarhakin tulisi käyttämään ja jota Käpylän asutus joka tapauksessa vaati. Tämän johdon kustannukset oli arvioitu 86,000 markaksi. Puutarhapalstain vuokraus olisi määrättävä 20 vuodeksi ja vuokraa kannettava 40—50 penniä m²:ltä, joten, sittenkun kaikki palstat oli vuokrattu, kertyisi n. 40,000 markkaa vuodessa, mikä määrä riittäisi tarpeellisiin kunnossapitokustannuksiin. Sittenkun vesijohtoverkko oli ulotettu Kumtähden, olisi myöskin vesimaksua kannettava vuokraajilta. Alueen hallinto ja palstain vuokraaminen halullisille henkilöille olisi uskottava sosialilautakunnan valvonnan alaiselle siirtolapuutarhajohtokunnalle, joka olisi kokoonpanoltaan sellainen, että siihen kuuluisi yksi sosialilautakunnan jäsenen ynnä yksi lautakunnan valitsema varajäsen sekä yksi arkkitehti, yksi puutarhuri ja kaksi siirtolapuutarhatoimintaa harrastavaa henkilöä, jotka neljä viimeksimainittua ynnä kaksi varajäsentä rahatoimikamari valitsisi. Ohjausta antamaan palstain viljelyksessä olisi kuudeksi kuukaudeksi vuodessa palkkattava puutarhaneuvoja n. 1,000 markan kuukausipalkkioin. Sen lisäksi olisi johtokunnan käytettäväksi annettava esimerkiksi 3,000 markkaa vuodessa sen jäsenten palkkioihin.

¹⁾ Ks. tätä kert. os. II. Rahatoimikamari. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 27, liite I. —

³⁾ Ks. 1919 vuod. kert. siv. 44 ja 1920 vuod. kert. siv. 22.

Sosiaalilautakunnan ja kaupungin yleisten töiden hallituksen annettua lausuntonsa asiasta, esitti rahatoimikamari kaupunginvaltuustolle:

että siirtolapuutarha perustettaisiin puheenalaiselle Kumtähden alueelle ja että kamarin toimeksi annettaisiin sen asemakaavan lopullinen vahvistaminen;

että siirtolapuutarhan perustamistöiden suorittamista varten myönnettäisiin 463,600 markan sekä yleisen viemärijohton teettämistä varten 86,000 markan määräraha;

että siirtolapuutarhan lähin hoito ja hallinta uskottaisiin sosialilautakunnan valvonnan alaiselle siirtolapuutarhajohtokunnalle; sekä

että siirtolapuutarhajohtokunnan käytettäväksi vuodeksi 1924 osoitettaisiin 3,000 markan määräraha lautakunnan jäsenten palkkioiksi ja muihin menoihin.

Asiaa ensi kerran esiteltäessä kaupunginvaltuustolle valtuusto pani sen pöydälle¹⁾ budjettikokoukseensa. Valtuusto päätti²⁾ senjälkeen mainitussa kokouksessa käsitellä asian rahatoimikamarin 1924 vuoden budjettiehdotukseen siirtolapuutarhan perustamista varten merkityn 549,600 markan määrärahan yhteydessä, sekä senjälkeen itse budjettia käsitellessään budjettivaliokunnan mainitun vuoden menosääntöehdotuksessa olevan ehdotuksen mukaisesti tähän tarkoitukseen merkitä 400,000 markan määrärahan.

Toukolan omakotialueen laajentaminen. Kun kaikki Toukolan omakotitontit jo oli annettu vuokralle ja useita hakemuksia tällaisten tonttien saamisesta vielä oli saapunut, oli rahatoimikamari antanut kaupungin yleisten töiden hallituksen tehtäväksi ottaa harkittavakseen kysymyksen, voitaisiinko Toukolan omakotialuetta laajentaa. Tämän johdosta oli kaupunginasemakaava-arkkitehti tehnyt edotuksen laajennetuksi Toukolan jakosuunnitelmakeksi, jonka mukaan aikaisemmin useampikerroksisten talojen paikaksi aiotuista kortteleista n:oista 903, 904, 910 ja 911 voitaisiin antaa yhteensä 19 omakotitonttia, minkä ohessa laajentamalla aluetta pohjoiseen päin korttelista n:o 915 saataisiin 23 ja korttelista n:o 916 17 omakotitonttia. Kaupungin yleisten töiden hallitus oli yhtynyt tähän ehdotukseen edellyttäen, että säästäväisyyttä noudatettiin aluetta järjestettäessä ja vuokramaksut määrättiin niin korkeat, että ne vastaisivat kaupungin menoja tonttien kuntoonpanemisesta.

Sosiaalilautakunta huomautti alueen rakennuttamiseen nähden olevan toivottavan, että erinäisiä tontteja varattaisiin yhdenperheen- ja toisia kahdenperheentaloja varten, ja oli kaupungin asemakaava-arkkitehti lautakunnan vuokrajaoston anomuksesta laatinut uuden ehdotuksen huomioon ottaen, että pienemmille tonteille olisi rakennettava yhdenperheentaloja; tämän ehdotuksen mukaan osoitettaisiin 26 tonttia yhdenperheen- ja muut 33 tonttia kahdenperheentaloja varten. Poikkeuksia tästä suunnitelmasta olisi kuitenkin voitava sallia, minkä vuoksi lautakunta ehdotti, että sen vuokrajaosto oikeutettaisiin yksityisissä tapauksissa myöntämään oikeuden tuollaiseen poikkeukseen. Koska kokemus oli osoittanut, kuinka vaikeata oli ainoastaan noudattamalla rakennusjärjestyksen määräyksiä välttää epäyhtenäistä ja yleistä katukuvaa häiritsevää rakennustapaa ja kun Toukolan rakennustoiminnan tulos osoitti mitä erilaatuimpia rakennustyyppisiä, oli lautakunnan mielestä lisäksi tärkeätä, että laajennettu alue ainakin osaksi rakennutettaisiin ainoastaan kaupunginviranomaisten vahvistamain erikoisten mallipiirustusten mukaan. Korttelien n:ojen 903, 904 ja 910 tontit sekä korttelin

¹⁾ Valt. pöytäk. 19. 12. 26 §. — ²⁾ S:n 28. 12. 1 §.

n:o 911 tontti n:o 17, joilla rakennukset tulisivat olemaan jonkun verran hajallaan, verrattain mäkisellä maalla ja aivan jo rakennetun alueen läheisyydessä, voitiin lautakunnan mielestä saada rakentaa ainoastaan rakennusjärjestyksen määräämin rajoituksin. Sitävastoin olisi korttelin n:o 911 tontit n:ot 23, 25 a ja 25 b, 27, 29 ja 31 samoinkuin kaikki kortteleissa n:oisissa 915 ja 916 olevat tontit, jotka olivat verrattain tasaisia, saatava rakentaa vahvistettujen mallipiirustusten mukaan. Mallipiirustuksiksi ehdotti lautakunta arkkitehti E. Paalasen laatimia ja sosialihallituksen julkaisemia yhdenperheen- ja kahtenperheentalojen piirustuksia, jotka pienin muutoksin hyvin tyydyttänevät tämän alueen omankodinrakentajain tarvetta ja sitäpaitsi täyttivät ehdot, jotka vaaditaan kuoetuslainain saamiseen valtiolta. Rakennustapaan muutoin ja luovutusehtoihin nähden olisi aikaisemmin Toukolan omakotialueelle vahvistettuja voimassa olevia määräyksiä sovellettava, huomioon ottaen eritoten, että laajennuksen johdosta syntyneen alueen tonttien vuokra-aika päättyisi samanaikaisesti kuin korttelien n:ojen 912 ja 913 tonttien. Edelleen oli lautakunnan mielestä tämän yhteydessä myönnettävä määräraha teiden rakentamista varten alueelle, koska muussa tapauksessa ei ollut odotettavissa mainittavaa rakennustoimintaa siellä. Lautakunnan anomuksesta oli rakennuskonttori laatinut kustannusarvion erinäisten 4 metriä leveitten teiden rakentamista varten alueelle. Vaikka lautakunnan mielestä 4 metriä leveitä teitä yleensä oli pidettävä liian kapeina, oli lautakunta kuitenkin tässä tapauksessa katsonut voivansa puoltaa näin vähäistä leveyttä, koska vuokratontit tulisivat olemaan vain toisella puolella teitä. Siihen nähden, että asutus tässä seudussa luultavasti tulisi lisääntymään, olisi Sumatrantien ja Toukolan viertotien välinen Indiantien osa teetettävä yhtä leveäksi kuin muu osa katua, koska muutoin todennäköisesti kävisi välttämättömäksi ennen pitkää sitä laajentaa. Tiet olisi rakennettava 1923 vuoden kuluessa. Kustannusarvio niiden teettämisestä päätti 216,000 markkaan.

Rahatoimikamarin esityksestä, joka kaikissa oleellisissa kohdin yhtyi sosialilautakunnan ehdotukseen, päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto:

hyväksyä kaupunginasemakaava-arkkitehdin uudesti laatiman Toukolan omakotialueen laajennusehdotuksen, joka käsitti korttelit n:ot 903, 904, 910, 911, 915 ja 916;

puheenalaisia kortteleja luovutettaessa ja rakennutettaessa noudatettavaksi valtuuston huhtikuun 6 p:nä 1920 kortteleille n:oilte 912 ja 913 vahvistamia ²⁾ määräyksiä;

Toukolan omakotialuetta varten voimassa olevan rakennusjärjestyksen 1 §:n täydennettäväksi seuraavasti: »tonteille n:oilte 23, 25 a ja b, 27, 29 ja 31 korttelissa n:o 911 ja kaikille tonteille kortteleissa n:oisissa 915 ja 916 saa teettää ainoastaan rahatoimikamarin hyväksymäin mallipiirustusten mukaisia asuinrakennuksia»;

antaa sosialilautakunnan toimeksi yksissä neuvoin kaupunginasemakaava-arkkitehdin kanssa laatia ehdotuksen mainituiksi mallipiirustuksiksi;

teitten rakentamista varten yllämainittuihin kortteleihin myöntää 216,000 markan määrärahan, mikä määrä aluksi oli etuantina kaupunginkassasta maksettava ja sittemmin merkittävä 1924 vuoden budjettiin; sekä

oikeuttaa kamarin sosialilautakuntaa kuultuaan hyväksymään yllälueteltujen korttelien ja tonttien fonttijaoituksen ja mallipiirustukset sekä ryhtymään kaikkiin muihin näistä päätöksistä aiheutuviin toimenpiteisiin.

¹⁾ Valt. pöytäk. 4. 4. 13 §; ks. myös kunn. asetuskok. siv. 94. — ²⁾ Ks. 1920 vuod. kert. siv. 136 ja 137.

Käpylän puutarhaesikaupungin laajentaminen. Viitaten kahteen kaupunginvaltuuston vuonna 1920 tekemään päätökseen ¹⁾, joilla oli vahvistettu tonttijaoitus ja rakennusjärjestys korttelit n:ot 806—808, 810—813 ja 816—820 käsittävää Käpylän puutarhaesikaupungin osaa varten, oli kaupungin yleisten töiden hallitus vuonna 1922 siihen nähden, että nämä korttelit jo suurimmaksi osaksi olivat rakennetut, tehnyt rahatoimikamarille esityksen, että esikaupungin aluetta laajennettaisiin rakennuskonttorin kaupunginasemakaava-osaston tätä tarkoitusta varten laatiman ehdotuksen mukaisesti. Sen mukaan olisi kortteille n:oilte 822—825 ja 839—841 rakennettava kaksikerroksisia huviloita tai rivitaloja puusta ja kortteille n:oilte 800, 801, 803, 804, 809 ja 814, 815 3—4 kerroksisia asuinrakennuksia kivistä sekä korttelit n:ot 802, 826, 830 ja 842 ynnä korttelin n:o 824 tontti n:o 17 varattava yleisiin tarkoituksiin, viimeainittu tontti kansakoulutaltoa varten. Hallitus oli samalla kamarille m. m. lähettänyt ehdotuksen tonttijaoitukseksi ja rakennusjärjestykseksi niitä tontteja varten, joille aiottiin rakentaa kivitaloja.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan ja yllämainitun hallituksen käsitellessä kysymystä, oliko sopiva sijoittaa kansakoulutalo kortteliin n:o 824, päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto kuitenkin vuokrata mainitun korttelin kokonaisuudessaan Osakeyhtiö Helsingin kansanasunnoille. Tämän johdosta laati kaupunginasemakaava-arkkitehti uuden ehdotuksen Käpylän alueen laajennetuksi jaoitus suunnitelmaksi, jonka mukaan m. m. koulurakennus sijoitettaisiin kortteliin n:o 838 ja yleiseen tarpeeseen, poliisiasemaa varten, lisäksi varattaisiin pohjoinen osa korttelia n:o 820, sekä mihin oli otettu molemmin puolin Koskelan viertotietä sijaitsevat korttelit, joille oli aiottu rakentaa 3—4 kerroksisia kivitaloja. Koska tuollaisten kivitalojen rakentaminen edellytti eri rakennusten ääri viivoja, korkeuksia ja kerroslukuja määrääviä julkisivukaavoja ja kun kortteliin n:o 803 jo oli rakennettu kaksi kivitaloa, laati kaupunginasemakaava-arkkitehti sen ohessa ehdotuksen tuollaisiksi kaavoiksi niitä kortteleja varten, jotka ensi sijassa rakennutettaisiin tällä tavoin, nimittäin Pakaankadun varrella olevat korttelit n:ot 800, 801, 803, 804 ja 809.

Antamassaan lausunnossa puolsi kaupungin yleisten töiden hallitus jälkimmäistä jaoitus suunnitelmaehdotusta. Lisäksi huomautti hallitus, ettei Käpylän asutusalue kauan voinut tulla toimeen avonaisilla viemärijoilla vaan täytyi se lähimmässä tulevaisuudessa varustaa Vanhankaupunginlahteen saakka ulottuvalla umpinaisella pääviemärijohdolla, minkä lisäksi, kun tämä lahti oli hyvin matala, viemäri vesi sitäpaitsi olisi pudistettava erityisessä puhdistuslaitoksessa. Ehdotetun laajennetun alueen kanavoimisesta oleviin kustannuksiin, arviolta n. 2,000,000 markkaa, tulisi lisäksi n. 2,000,000 markkaa pääviemärijohdosta Vanhankaupungin lahteen ja n. 1,200,000 markkaa puhdistusaseman rakentamisesta. Sekä viemärikanava että puhdistusasema eivät tulisi ainoastaan Käpylän vaan koko Käpylän ja Vanhankaupungin lahden välisen alueen hyväksi.

Sosiaalilautakunnankin puollettua puheenalaista jaoitus suunnitelmaehdotusta yhtyi rahatoimikamarikin siihen. Kanavoimisesta oleviin kustannuksiin nähden huomautti kamari, että ne tosin vasta tuonnempana kävisivät tarpeellisiksi siinä määrin kuin aluetta luovutettaisiin rakennettavaksi, mutta että kaupunki, vaikkakaan asunto- aluetta ei nyt laajennettaisi, kuitenkin ennemmin tai myöhemmin olisi pakoitettu rakentamaan Vanhankaupungin lahteen ulottuvan, verrattain suuren umpinaisen pääviemärijohdon. Kun

¹⁾ Ks. 1920 vuod. kert. siv. 15 ja 140. — ²⁾ Ks. 1922 vuod. kert. siv. 14.

kaupungin yleisten töiden hallituksen esittämät numerot osoittivat, että Käpylän koko suunnitellun asutusalueen järjestäminen kävisi sängen kalliiksi, ei kamarin mielestä olisi tehtävä heti päätöstä puheenalaisten korttelien luovutusehdoista, vaan saisi kamari toimeksi yksissä neuvoin mainitun hallituksen ja sosialilautakunnan kanssa laatia ja kaupunginvaltuustolle antaa ehdotuksen tuollaisiksi ehdoiksi. Korttelit n:ot 821, 827, 829, 832—835, 843, 847 ja 849—852, jotka oli varattu useampikerroksisia kivitaloja varten, olivat ja tulisivat todennäköisesti vielä jonkun aikaa olemaan tasoittamattomien katujen varsilla, minkä vuoksi niitä ei myöskään lähimmässä tulevaisuudessa voitaisi luovuttaa rakennettaviksi. Kamari oli senvuoksi odotellen muiden, sellaisia taloja varten varattujen korttelien rakennuttamisesta saatavaa kokemusta, katsonut olevan ennen aikaista päättää, mitä rakennusjärjestystä näihin kortteleihin nähden oli noudatettava.

Rahatoimikamarin ehdotuksesta päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto:

1) vahvistaa kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatiman jälkimmäisen ehdotuksen Käpylän puutarhaesikaupungin korttelit n:ot 800, 801, 803, 804, 809, 814, 815, 821—830, 832—844, 847 ja 848 käsittäväksi Käpylän puutarhaesikaupungin laajennetuksi jaoitussuunnitelmaksi;

2) määrätä, että kortteleihin n:oihin 822—825 ja 839—841 nähden oli oleva voimassa valtuuston elokuun 31 p:nä 1920 Käpylää varten vahvistama ²⁾ rakennusjärjestys sekä kortteleihin n:oihin 800, 801, 803, 804, 809, 814 ja 815 nähden kaupungin yleinen rakennusjärjestys erinäisin, rakennusten julkisivuja koskevin lisäyksin ³⁾;

3) oikeuttaa rahatoimikamarin kaupungin yleisten töiden hallitusta ja sosialilautakuntaa kuultuaan vahvistamaan tonttijaoituksen edellä 2) kohdassa mainituille kortteleille;

4) vahvistaa yllämainitun ehdotuksen julkisivukaavoiksi kortteleja n:oja 800, 801, 803, 804 ja 809 varten; sekä

5) antaa kamarin toimeksi kaupungin yleisten töiden hallitusta ja sosialilautakuntaa kuultuaan laatia ja valtuustolle lähettää ehdotuksen edellä 2) kohdassa mainittujen kortteleitten tonttialan luovutusehdoiksi.

Käpylän korttelien n:ojen 871 ja 872 muutettu käyttö. Päättäessään vuonna 1922 osoittaa Käpylän korttelit n:ot 860, 869—874 ja 876 n. s. omien kotien ⁴⁾ rakentamista varten oli kaupunginvaltuusto antanut rahatoimikamarin tehtäväksi vahvistaa korttelien n:ojen 860 ja 869—873 jaoitussuunnitelman ja rakennusrajat. Kaupungin yleisten töiden hallituksen kamarin kehoituksesta laatimassa ehdotuksessa näiden korttelien jaoitussuunnitelmaksi, johon ehdotukseen kamari ja sosialilautakunta olivat yhtyneet, oli korttelit n:ot 871 ja 872 kuitenkin eroitettu omakotialueesta ja varattu kivitalojen paikaksi. Kun tämä poikkesi kaupunginvaltuuston päätöksestä, esitti kamari, että valtuusto, luopuen päätöksestään, päättäisi varata nämä kaksi korttelia kivitalojen paikaksi. Valtuusto myöntyi ⁵⁾ siihen.

Osakeyhtiön Oma koti anomus saada tontteja Käpylästä y. m. Oma koti niminen osakeyhtiö, joka aikoi rakentaa 50 yhden huoneen ja keittiön käsittävää asuinhuoneistoa 25 kahdenperheen huvilassa, joitten kustannukset oli arvioitu 1,800,000 markaksi, oli anonut, että kaupunginvaltuusto tähän tarkoitukseen luovuttaisi tontteja Käpylän kortteleista n:oista 870, 872 ja 873 sekä anois valtionneuvostolta 540,000 markan avustus- ja 360,000 markan kuo-

¹⁾ Valt. pöytäk. 12. 9. 6 §. — ²⁾ Ks. 1920 vuod. kert. siv. 140. — ³⁾ Ks. kunn. asetuskok. siv. 93. — ⁴⁾ Ks. 1922 vuod. kert. siv. 11. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 4. 4. 7 §.

letuslainaa, poikkeamalla kuitenkin voimassa olevista määräyksistä sikäli, että kunnalta saatavan laina-avustuksen, 270,000 markkaa, antaisi Kone- ja siltarakennusosakeyhtiö, jonka työläisiä varten uutisrakennukset lähinnä olivat tarkoitettut.

Rahatoimikamarin ilmoitettua, että kamarin yhtiön puolesta sosiaalihuollukselle tekemä alustava lainahakemus oli evätty, ei asia aiheuttanut¹⁾ toimenpidettä valtuuston puolelta.

Hertonäsin eteläosan vuokraus. Kaupunginvaltuusto oikeutti²⁾ rahatoimikamarin 10 vuodeksi, maaliskuun 14 p:stä 1923 lukien, maanviljelijä A. Holmbergille vuokraamaan Herttonäsin eteläosan, alaltaan 91 ha, 2 hl. rukiita ja 2 hl kauroja hehtaarilta laskettavasta vuotuisesta vuokrasta sekä muutoin seuraavien ehtojen: että kaupunki oikeutettiin ottamaan haltuunsa kulkuväyliä varten tarvittavia maa-alueita, kuitenkin ainoastaan 6 kuukauden kuluttua ennen maaliskuun 14 p:ä tapahtuneesta irtisanomisesta; että kaupungilla oli oikeus, kuukauden kuluttua irtisanomisesta, rautatielinjan kummaltakin puolen ottaa haltuunsa 15 m:n levyinen alue, jolloin vuokraajan tuli saada korvaus kasvavasta tousta ja kylvöistä, kuitenkin siten, ettei korvausta maksettaisi, jos irtisanominen todistettavasti oli tapahtunut ennenkuin näihin töihin oli ryhdytty; sekä että kaupungilla oli oikeus 6 kuukauden kuluttua irtisanomisesta siirtää ne alueella olevat, vuokraajan käytettäväksi annetut rakennukset, jotka olivat esteenä alueen järjestelylle.

Lapinlahdenkadun tontin n:o 10 (osoite n:o 17) läheisen alueen vuokraus. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1897 valtuuttanut rahatoimikamarin luovuttamaan Lapinlahdenkadun tontin n:o 10 silloiselle omistajalle tontin pohjoisen rajan viereisen lisäalueen sitä mainitun tontin osaa vastaan, joka liitettäisiin Lapinrinteeseen³⁾. Sittenkun tämä kaupunginasemakaavan muutos oli asianmukaisesti vahvistettu, oli kamari kuitenkin epähuomiossa ollut toimittamatta puheenaista tilusvaihtoa, minkä vuoksi Fastighetsaktiebolaget Lappviksgatan n:o 17 yhtiö, joka vuonna 1919 oli tullut tontin omistajaksi, oli saanut lainhuudon ennen kaupunginasemakaavan muutosta Lapinlahdenkadun n:o 10:ksi merkitylle alueelle. Mainittu yhtiö oli nyttemmin ilmoittanut suostuvansa viipymättä tekemään vaihtosopimuksen mutta samalla anonut saada 6 vuoden aikana 100 markan vuotuisesta vuokrasta hallita sitä yhtiölle siihen saakka kuulunutta Lapinrinteen osaa, missä muutamat yhtiön rakennukset sijaitsivat, sekä pientä lisäaluetta. Tähän myöntyen oikeutti⁴⁾ valtuusto rahatoimikamarin yhtiölle yllämainituin ehdoin vuokraamaan puheenalaisen 193 m²:n suuruisen alueen, jolloin vuokra-aika oli luettava kesäkuun 1 p:stä 1923.

Erään Käpylän tontin vuokraus. Sosiaalilautakunnan ja rahatoimikamarin ehdotuksesta oikeutti⁵⁾ kaupunginvaltuusto kamarin 50 vuodeksi, tammikuun 1 p:stä 1923 lukien, rakennusmestari O. Wuoriolle vuokraamaan Käpylän korttelissa n:o 808 olevan Nyyrikintien asuntotontin n:o 21, minkä vuokraaminen yksityiselle henkilölle poikkesi rahatoimikamarin aikaisemmasta suunnitelmasta⁶⁾ luovuttaa kaikki korttelissa n:o:ssa 808 sijaitsevat tontit taloyhtiölle. Vuotuinen vuokramaksu määrättiin vuokratuuden 5 ensimmäiseltä vuodelta 400 markaksi, 5 seuraavalta vuodelta 800 markaksi, 10 seuraavalta vuodelta 1,600 markaksi, 10 seuraavalta 2,000 markaksi, 10 seuraavalta vuodelta 2,400 markaksi ja vuokratuuden viimeiseltä 10 vuodelta 2,800 markaksi.

¹⁾ Valt. pöytäk. 7. 2. 30 §. — ²⁾ S:n 7. 3. 6 §. — ³⁾ Ks. 1897 vuod. kert. siv. 2. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 2. 5. 12 §. — ⁵⁾ S:n 30. 5. 8 §. — ⁶⁾ S:n 13. 6. 21 §.

Erään Kumtähden alueen vuokraus. Kaupunginvaltuusto oikeutti¹⁾ rahatoimikamarin syyskuun 1 p:n 1929 250 markan vuotuisesta vuokramaksusta ajuri J. K. Rannalle ja työmies J. Auviselle vuokraamaan erään 500 m²:n suuruisen, heille vuonna 1922 vuokratun²⁾ alueen viereisen Kumtähden maapalstan.

Oulunkylän kansakoulutonttien maksuton vuokraus. Oulunkylän kunnanvaltuutetut olivat esittäneet, että kaksi Helsingin kaupungin omistamaa siellä olevaa maa-alueetta, jotka kaupunginvaltuuston aikaisemman päätöksen³⁾ mukaan vuotuisesta 8,000 markan vuokrasta vuokrattaisiin Oulunkylän kunnalle kahden kansakoulun paikaksi, luovutettaisiin mainitulle kunnalle maksutta tai niin alhaisesta vuokramaksusta kuin mahdollista. Rahatoimikamarin asiasta antaman lausunnon mukaisesti valtuusto epäsi⁴⁾ tämän esityksen.

Pitennetty vuokraoikeus. Kaupunginvaltuusto oikeutti rahatoimikamarin seuraavissa tapauksissa myöntämään pitennetyn vuokraoikeuden.

Osakeyhtiö Nobel Standard Suomessa nimiselle yhtiölle Sörnäsän niemikkeellä oleviin palstoihin A, B ja C tammikuun 1 p:n 1923 ja joulukuun 31 p:n 1928 väliseksi ajaksi korotetuin 57,000 markan vuokramaksuin, sillä ehdolla, että, jos joku alueella olevista öljysäiliöistä turmeltui, sinne ei saanut rakentaa uutta sekä että hakija sitoutui teettämään sellaisia suojelulaitteita tulenvaaraa vastaan, jotka kaupungin palopäällikkö saattoi katsoa tarpeelliseksi⁵⁾;

aktiebolaget Helsingfors segelmakeri och båtbyggeri nimiselle yhtiölle yhtiöllä olleeseen Sirpalesaaren osaan, joka kuitenkin vähennettiin 9,800 m²:llä, tammikuun 1 p:n 1923 ja joulukuun 31 p:n 1933 väliseksi ajaksi vuotuisin 19,600 markan vuokrin sekä muutoin aikaisemmin voimassa olleilla ja seuraavilla uusilla ehdoilla:

että vuokraaja oli velvollinen vuokrakauden päättyessä poistamaan alueella olevat rakennukset ja kaupungille varattiin oikeus rakentaa tie alueen halki saaren etelärantaan⁶⁾;

puutarhuri W. Carlssonille erääseen 2,800 m²:n suuriseen Kumtähden asuntopalstaan 1927 vuoden loppuun vuotuisin 600 markan vuokrin⁷⁾; sekä

lääketieteellisensiaatti J. L. Lydeckenille, neuvosmies O. Ekmanille, varakonsuli K. Seidenschurille ja johtaja U. Westerholmille Ullanlinnan kylpylään ja uimahuoneeseen tammikuun 1 p:n 1923 ja joulukuun 31 p:n 1925 väliseksi ajaksi vuotuisin 2,000 markan vuokrin sekä muutoin entisillä ehdoilla, kuitenkin siten lisättyinä, etteivät kaupungin vuotuiset laitosten ulkopuolisista korjauksista aiheutuvat kustannukset saaneet ylittää mainituista töistä viime vuosina olleita kustannuksia⁸⁾.

Finska jaktföreningen yhdistys oli anonut Huopalahden rautatieaseman läheisen, ampumaratana käyttämänsä alueen vuokraoikeuden pitennystä 25 vuotta sekä mainitun alueen laajentamista, jotta yhdistys voisi ampumaradalle järjestää Skandinavian maiden väliset kilpailut, jotka oli aiottu pidettäväksi kesällä 1925; sen lisäksi oli yhdistys anonut lupaa saada eräästä alueen osasta kaataa kasvavan sekametsän. Pääasiassa rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti päätti⁹⁾ kaupunginvaltuusto Finska jaktföreningen yhdistykselle ampumaradan perustamista ja voimassapitoa varten vuokrata Huopalahden aseman läheisen, kartassa tarkemmin merkityn, n. 15.13 ha:n suuruisen alueen, sekä oikeuttaa yhdistyksen mainitulla kartalla merkityltä alueelta kaatamaan kasvavan sekametsän; vuokraehdoiksi määrättiin: että vuokra-aika oli 20

¹⁾ Vrt. 1920 vuod. kert. siv. 15. — ²⁾ Ks. 1922 vuod. kert. siv. 14. — ³⁾ S:n siv. 15. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 21. 2. 21 §. — ⁵⁾ S:n 24. 1. 10 §. — ⁶⁾ S:n 7. 2. 11 §. — ⁷⁾ S:n 7. 2. 12 §. —

⁸⁾ S:n 21. 2. 7 §. — ⁹⁾ S:n 30. 5. 6 §.

vuotta, tammikuun 1 p:stä 1924 lukien, ollen vuokraaja oikeutettu, siinä tapauksessa ettei kaupunki vuokrakauden päätyttyä tarvinnut aluetta tai sen osaa, silloin tehtävän uuden sopimuksen nojalla saamaan vuokranpitennystä 5 vuotta; että, jos kaupunki liikenneväylien rakentamista tai mitä lajia tahansa olevien johtojen teettämistä varten tarvitsi jotain vuokra-alueen osaa, yhdistys oli velvollinen kuukauden kuluttua käskyn saatuaan kaupungin vapaasti käytettäväksi luovuttamaan tähän tarvittavan maan; että vuokramaksu määrättiin 1,500 markaksi vuodessa sekä korvaus kaadettavasta metsästä 3,800 markaksi kerta kaikkiaan; että yhdistys sopi sen vuokraajan kanssa, jolla 1929 vuoden loppuun oli vuokralla lisäalueen eteläosa, hänen vuokra-alueella olevan viljelyspalstansa käytöstä; sekä että yhdistys ryhtyi tehokkaisiin toimenpiteisiin harhakuulista johtuvan vaaran välttämiseksi.

4. Kaupungille kuuluvain rakennusten käyttämistä määrättyihin tarkoituksiin sekä sellaista rakennusten teettämistä ja kunnossapitoa koskevat asiat.

Kunnallisen teurastamon perustaminen. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1921 antanut rahatoimikamarin toimeksi ¹⁾ aikanaan tehdä esityksen kunnallisen teurastamon keskeytettyjen rakennustöiden jälleen aloittamisesta. Tämän johdosta ja kun Suomen karjakeskuskunta aikoi pääasiassa lihanvientiä varten rakentaa teurastamon valtiolta vuokraamalleen Fredriksperin tilan maalle, ryhtyi kamari, jonka mielestä kahden suuren teurastamon rakentaminen kaupunkiin olisi kummallekin puolelle haitaksi, mainitun osuuskunnan kanssa neuvotteluihin, joiden tuloksena oli yhteisen komitean ²⁾ asettaminen tekemään ehdotusta asiasta.

Mietinnössään ³⁾ ehdotti komitea, että ensi tilassa jälleen alotettaisiin kunnallisen teurastamon rakennustyöt ja rakennusyrityksen pohjaksi pantaisiin arkkitehti K. Lindahlin aikaisemmin laatimat, kaupunginvaltuuston hyväksymät piirustukset, kuitenkin eräin rajoituksin; niinpä ei olisi teetettävä konttori- ja ruokalarakennusta eikä portinvartijan asuntoa sekä sikojen teurastamosta teetettävä vain puolet ja niinkään jätettävä toistaiseksi rakentamatta talli- ja vajarakennukset. Komitean täten supistama teurastamoa koskeva kustannusarvio päättyi 26,489,000 markan kokonaismäärään, mikä olisi suoritettava lainavaroista siten, että kaupunginvaltuusto budjetinjärjestyssä vuosittain määräisi seuraavan vuoden määrärahan suuruuden. Yhteistyön aikaansaamiseksi Suomen karjakeskuskunnan kanssa, joka edusti suurta osaa maan karjanomistajia ja rakentamalla oman teurastamon voisi kilpailla kaupungin kanssa, olisi melkoinen alennus myönnettävä mainitulle osuuskunnalle edellyttäen, että se sitoutui käyttämään yksinomaan kaupungin teurastamoa. Jos muita samanlaisia yhtymiä syntyisi, olisi niidenkin saatava sama etu. Lopuksi ehdotti komitea, että asetettaisiin erityinen rakennus-toimikunta rakennusyrityksen lopullista suorittamista varten.

Rahatoimikamari, joka yhtyi komitean ehdotukseen, esitti ⁴⁾ lisäksi kaupunginvaltuustolle, että, ennenkuin rakentaminen aloitettiin, tutkittaisiin, mitä uusia teknillisiä ja terveydellisiä järjestelyitä sen toteuttamisessa olisi huomioon

¹⁾ Ks. 1921 vuod. kert. siv. 38. — ²⁾ Ks. 1922 vuod. kert. siv. 226. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1922, liite I. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1922.